PIA
SUOMEN PUOLUSTUS- JA
ILMAILUTEOLLISUUSYHDISTYS

MUISTIO

Karanko ja Wallin

7.3.2017

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaosto

# PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N NÄKEMYS PUOLUSTUSSELONTEOSTA JA TEOLLISESTA YHTEISTYÖSTÄ HX -HANKKEESSA

## 1 Yleistä

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry on erittäin tyytyväinen valtioneuvoston puolustusselontekoon. Näkemyksemme mukaan se antaa hyvät perusteet puolustuksen pitkän aikavälin kehittämiselle ja puolustusvoimien strategisille suorituskykyhankkeille, Laivue 2020 sekä HX -hankkeille.

Näiden lisäksi selonteko nostaa esille kokonaisturvallisuuden toimintamallin tärkeyden laaja-alaisten turvallisuusuhkien hallintaan. PIA jakaa selonteon toteamuksen siitä, että Suomen toimintamallille sekä yhteiskunnan kriisinsietokyvylle aiheutuvat vaatimukset tulee arvioida perusteellisesti yhteiskunnan turvallisuusstrategian päivittämisen yhteydessä. Pidämme tärkeänä sitä, että myös kriittisiä suorituskykyjä toimittavat yritykset otetaan mukaan tähän työhön.

Selonteossa viitataan Valtioneuvoston periaatepäätökseen Suomen puolustuksen ja teknologisen perustan turvaamisesta (2016). Siinä määritellään mm. kriittisten suorituskykyjen hallinnan kannalta keskeisimmät teknologia-alueet, joihin liittyvä osaamista kehitetään Suomessa.

Vaikka teollisuus tunnistetaankin selonteossa keskeiseksi huoltovarmuuden tuottajaksi, PIA olisi mielellään nähnyt erillisen teollisuutta käsittelevän osion, jossa olisi myös tuotu esille teollisuuden rooli osana puolustusjärjestelmän kokonaiskyvykkyyksiä. Selonteossa olisi ollut mahdollisuus vahvistaa em. periaatepäätöksen linjauksia, mikä olisi ollut selkeä signaali mm. Euroopan Komissiolle huoltovarmuuden sekä kotimaisen osaamisen ja tuotannon tärkeydestä maanpuolustuksellemme.

## 2 Teollisuus osana puolustusjärjestelmän kokonaiskykyjä

Kaikkien puolustushaarojen järjestelmien elinkaaren aikainen tuki normaali- ja poikkeusoloissa on täysin riippuvainen suomalaisesta puolustusteollisuudesta. Teollisuus turvaa tärkeät puolustusjärjestelmät ja elintärkeät toiminnot joko omilla tuotteillaan ja osaamisellaan tai ylläpitämällä, korjaamalla, modifioimalla ja kehittämällä ulkomailta hankittuja järjestelmiä. Tämä pitää paikkansa myös HX- ja Laivue2020 -hankkeissa.

## 3 Huoltovarmuus ja HX

Valittava kone on monimutkainen järjestelmäkokonaisuus, jossa järjestelmän suorituskyvyn kannalta kriittisiä, itsenäistä kykyä vaativia kohteita ovat itse

lentokoneen ja sen rakenteen lisäksi tutka, elektronisen sodankäynnin järjestelmät, tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmät sekä virtuaaliset koulutusjärjestelmät (simulaattorit). Suorituskyky määräytyy entistä voimakkaammin näiden järjestelmien ja niihin liittyvien ohjelmistojen kautta, mikä lisää merkittävästi ylläpitovaiheessa tietoteknisen työn määrää.

Huoltovarmuus tarkoittaa HX-järjestelmässä erityisesti kotimaista itsenäistä kykyä järjestelmän käyttöön, kehittämiseen, operatiivisen suorituskyvyn maksimointiin, korjaamiseen ja modifiointiin. Perinteisempään huoltovarmuuskäsitykseen liittyvät varmuusvarastot tai toimitusketjujen turvaaminen eivät riitä varmistamaan HX-järjestelmän käytettävyyttä valmiuden eri asteiden edellyttämässä laajuudessa ja riittävällä reagointikyvyllä, mikä edellyttää itsenäisen kyvykkyyden rakentamista kriittisten ylläpitotoimintojen osalta.

## 4 Teollinen yhteistyö HX -hankkeessa

Teollisen yhteistyön käyttö HX -hankkeessa on mahdollista EU -sääntelyn puitteissa. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä määritellään se, miten HX -hankkeessa voidaan teollista yhteistyötä vaatia ja käyttää. Periaatepäätöksen toimeenpano on avainasemassa sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamisessa ja onkin tärkeää, että linjaukset toimeenpannaan kaikissa puolustusvoimien materiaalihankkeissa, ei pelkästään strategisissa suorituskykyhankkeissa.

Näkemyksemme mukaan suomalaisella teollisuudella on keskeinen rooli HX -hankkeen suorassa ja epäsuorassa yhteistyössä. Suomalaisen teollisuuden osaaminen ja kyvykkyys ratkaisevat sen, miten hankittava järjestelmä on käytettävissä kaikissa turvallisuustilanteissa.

PIA ei täysin jaa VTV:n näkemyksiä teollisen yhteistyön kustannuksista ja taloudellisista vaikutuksista. Myös PIA:aa haastateltiin raporttia varten ja toimme esille teollisella yhteistyöllä saavutetut mittavat säästöt. Valitettavasti tätä näkökulmaa ei raportissa mainittu. VTV on oikeassa siinä, ettei teollista yhteistyötä voida enää edellyttää taloudellisilla perusteluilla vaan syiden on liityttävä maanpuolustukseen.

Edellä luvussa 3 kuvattu itsenäinen kyky rakennetaan ja varmistetaan järjestelmän hankintavaiheessa, osittain osana hankittavaa järjestelmää, mutta suurelta osin suoran teollisen yhteistyön kautta.

Epäsuora teollinen yhteistyö kohdistuu valtioneuvoston periaatepäätöksessä mainittuihin kriittisiin teknologioihin ja osaamisalueisiin. Näitä ovat erimerkiksi erilaiset viestintä-, valvonta ja sensorijärjestelmät, erilaiset materiaaliratkaisut sekä laajojen järjestelmäkokonaisuuksien hallintaan liittyvät teknologiat. Epäsuorassa yhteistyössä näemme mahdollisuuksia suomalaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden uudistumiseen ja kansainvälistymisen kehittämiseen. Tätä kautta tuotetaan myös sotilaallista huoltovarmuutta ja itsenäisen kyvyn ylläpitoa. Lisäksi epäsuoralla yhteistyöllä on mahdollisuus kehittää puolustusjärjestelmän muita osa-alueita yhteistyössä kotimaisen ja ulkomaisen teollisuuden kesken.

HX -hanke tuo suomalaisen teollisuuden yhteen maailman johtavimpien teknologiayritysten kanssa ja tämä mahdollisuus tulee hyödyntää. PIA on jo muutaman vuoden ajan saattanut yhteen suomalaista teollisuutta yhteen ulkomaalaisten tarjoajien kanssa. Suomalaisen teollisuuden tulee osaltaan

valmistautua hankkeeseen ja PIA onkin aloittanut projektin, jolla teollisuuden kyvykkyyksiä kartoitetaan ja kehitetään.

On kuitenkin huomautettava, että ellei suoraa tai epäsuoraa teollista yhteistyötä hankkeessa vaadita, ei edellä mainitut kyvykkyydet ja kehitystoiminta toteudu. Puolustusvoimien tahtotila järjestelmien itsenäiselle käytölle, niiden suorituskyvyn ja elinjakson maksimoinnille ja kehittämiselle sekä epäsuoralle yhteistyölle ratkaisee sen, minkälaisia mahdollisuuksia suomalaiselle teollisuudelle hankkeessa aukeaa.

## 5 Kansallisen ylläpitokyvyn rakentaminen

Selonteossa todetaan, että osaaminen, kriittisen materiaalin ja tietovarantojen tiedon käytettävyys varmistetaan kansallisesti. Lisäksi selonteon luvussa 4.11 todetaan, että molemmat strategiset suorituskykyhankkeet valmistellaan siten, että ylläpito- ja käyttökustannukset kyetään kattamaan puolustusbudjetista ilman erillisrahoitusta. Hankintahinta on vain osa HX -hankkeen kustannuksista. Ylläpito- ja käyttökustannusten kattaminen puolustusbudjetista edellyttää kotimaista kyvykkyyttä järjestelmien ylläpidolle.

Kuten on mainittu, rakennetaan järjestelmien vaatima itsenäisen suomalaisen kyvykkyys jo hankintavaiheessa ennen kaikkea teollisen yhteistyön keinoin. Edellä mainittua kustannustehokkuutta tai itsenäistä kykyä ei ole saatavissa muulla tavoin. Kyvykkyys muodostuu

- suunnittelutiedosta (tietokonemallit, piirustukset, spesifikaatiot, muu tekninen dokumentaatio),
- ohjelmistokoodeista ja ohjelmistojen rajapintamäärittelyistä,
- erikoistyövälineistä,
- testilaitteista,
- koulutuksesta tai muusta suunnitelmallisesta tiedon siirrosta
- sekä erityisesti suomessa tehtävän käytännön työn kautta jolla osaaminen systemaattisesti rakennetaan, juurrutetaan ja ylläpidetään kotimaassa.

Hankintavaiheessa nämä asiat voidaan ottaa luontevaksi osaksi hankittavaa kokonaisuutta. Kilpailutilanteessa järjestelmätoimittaja joutuu tarjoamaan sellaista tietoa ja kyvykkyyttä, jota se ei muussa tilanteessa haluaisi myydä sekä pitämään hinnan kohtuullisempana kuin ilman kilpailua. Hankintapäätöksen jälkeen samojen tavoitteiden saavuttaminen on merkittävästi vaikeampaa, joskus jopa mahdotonta, koska puolustustarvikkeiden osalta ei velvollisuutta näiden myyntiin ole kuin siinä laajuudessa, joka kaupallisiin sopimuksiin tai valtiosopimuksiin mahdollisesti on kirjattu. Hankintapäätöksen jälkeen näiden kyvykkyyksien hankkiminen on myös todennäköisesti merkittävästi kalliimpaa, koska järjestelmävalinnan jälkeen ei voida enää ylläpitää kilpailutilannetta. Itsenäisen kotimaisen kyvykkyyden rakentaminen luo myös järjestelmän alkuperäiselle toimittajalle kilpailutilanteen koko elinkaaren ajaksi.

On hyvä muistaa, ettei kotimainen teollisuus kykene tuottamaan puolustusvoimien tarvitsemaa tukea, palvelua ja tuotteita ilman tilauskantaa koti- ja ulkomailta.

## Teollisella yhteistyöllä saadaan aikaan säästöjä

Kuten aikaisemmin on mainittu, on hankintahinta vain osa HX -hankkeen kustannuksista. Jo nykyisissä järjestelmissä on todennettavissa kotimaisen

osaamisen tuomat mittavat kansantaloudelliset säästöt. Hornetien kokoonpanosta 1990-luvun alussa maksettu 167 miljoonan markan lisäsumma on ollut merkittävä osa sitä osaamiskokonaisuutta, jolla on saatu Hornetien rakenteiden väsymiskorjauksissa ja rakenteiden eliniän hallinnassa n. 500 miljoonan euron säästöt elinkaaren aikana, verrattuna järjestelmän alkuperäistoimittajan tarjoamiin ratkaisuihin.

Sekä nykyisen Hornet- että Hawk kaluston ylläpidossa on voitu osoittaa itsenäisellä kotimaisella kyvykkyydellä saavutetun lähes 2 miljardin euron säästöt järjestelmien elinkaarien aikana. Nämä saavutetut säästöt ovat tulleet mahdollisiksi ainoastaan siten, että Suomessa olleeseen hyvään osaamispohjaan on hankintavaiheessa teollisen yhteistyön kautta siirretty sellaista tietoa ja osaamista, jota pelkästään kotimaisin voimin ei olisi pystytty rakentamaan. Ratkaisevaa onkin uuden järjestelmän suorituskyvyn ylläpidon suunnittelu koko elinjakson yli ja tämän suunnitelman edellyttämät päätökset jo järjestelmän hankintavaiheessa.

## Kotimaisen teollisuuden verojalanjälki on mittava

Hankintavaiheessa rahavirrat menevät pääasiassa ulkomaisille toimijoille, mutta ylläpitovaiheessa on mahdollista huomioida myös kotimaisia palveluntarjoajia. Suomessa toimivan, Suomeen rekisteröidyn ja Suomeen veronsa maksavan yrityksen liikevaihdosta merkittävä osa palautuu suorina ja välillisinä veroina ja veronluonteisina maksuina yhteiskunnan käyttöön siinä missä ulkomaisen toimijan tapauksessa kaikki rahavirrat poistuvat maasta pysyvästi. Suomen suurimman puolustusalan yrityksen, Patria Oyj:n esimerkissä liikevaihdosta palautuu noin puolet valtion ja kuntien tuloina osaksi yhteiskunnan toimintaa.